

**Kannonkosken varhaiskasvatus:
Kiusaamisen ehkäisyn ja
puuttumisen suunnitelma**

Sisällys

1 Johdanto	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
2 Yleistä.....	4
3 Näkemys kiusaamisesta.....	4
4 Kiusaamisen ehkäisyn keinot.....	5
5 Kiusaamiseen puuttuminen.....	5
6 Arviointi	6

Johdanto

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Kiusaamista tulee ehkäistä suunnitelmallisen ennaltaehkäisyyn ja välittömän puuttumisen avulla. Kiusaaminen tunnistetaan, sitä ehkäistään ja siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee kuvata, miten kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään ja miten siihen puututaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018.)

Yleistä

Kannonkosken varhaiskasvatuksessa kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja kiusaamiseen puuttumista pidetään tärkeänä osana kasvatustyötä ja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumisen suunnitelma on osa varhaiskasvatuksen suunnitelmaa. Kiusaamisen ehkäisyyn perustana ovat *positiiviset vuorovaikutussuhteet ja yhteinen, varhaiskasvatuslakiin perustuva arvopohja*. Lapsuuden itseisarvoon perustuen varhaiskasvatuksen tehtävä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Kasvatussyhteistyö vanhempien kanssa tukee kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja varhaista puuttumista. Varhaiskasvatuksemme lapsilähtöisessä toimintatavassa lapsi nähdään toimijana, jossa aikuisen tehtävänä on tukea ja antaa turvaa lapselle.

Näkemyks kiusaamisesta

Kiusaamistilanteita arvioidessa on tärkeää huomioida *lapsen oma kokemus kiusaamisesta*. Huomiota täytyy myös kiinnittää siihen, miten lapsi kykenee arvioimaan tilannetta. Pieni lapsi ei välttämättä itse tiedosta aiheuttavansa toiminnallaan mielipahaa. Kiusaaminen voi olla suoraa, esimerkiksi tavaroiden rikkomista tai fyysistä väkivaltaa. Kiusaaminen saattaa olla myös epäsuoraa, esimerkiksi leikeistä poissulkemista, pahan puhumista, kaverisuhteiden sotkemista.

Kiusaamiselle tyypillistä on tilanteiden toistuvuus, tietoisuus, uhrin kyvyttömyys puolustautua sekä vallan epätasapaino – kiusattu on aina alisteisessa asemassa kiusaajaan nähden. Kiusaaminen on ryhmäilmiö ja onkin tärkeää tunnistaa myös muut rooli kuin kiusaajan ja kiusatun.

Kaikki lasten väliset riidat eivät ole kiusaamista. Kiusaamisen määrittelyssä tärkeää on lasten kuuleminen. Olennaista on se, että lapset tulevat kuulluksi ja uskaltavat kertoa kokemuksistaan. Nämä kuulluksi tulemiset ohjaavat puuttumista ja ovat ennaltaehkäisevää työtä.

Kiusaamisen ehkäisyn keinot

Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä olennaista on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018). Lasten kanssa keskustellaan erilaisista leikki-tilanteista, tapahtumista, kiusaamisista ja kiusaamisen seuraamuksista. Lapsille tulee antaa erilaisia keinoja, esim. piirtämällä selvittää ajatuksiaan leikki-tilanteista ja niiden ongelmista. Kasvattajien on tärkeää tiedostaa ennaltaehkäisevän työn merkitys sekä johdonmukainen toiminta. *Positiivinen vuorovaikutus ja tunnetaitojen harjoittelu* ovat ratkaisevassa asemassa kiusaamisen ehkäisemisessä. Kannonkoskella on tunnetaitojen harjoitteluun erilaista materiaalia, kuten tunnekortteja, Piki-materiaali ja Jukka Hukka -kirjasarja.

Leikin havainnointi ja ohjaus toimii hyvänä kiusaamisen ennaltaehkäisyn muotona. Pienryhmätoiminnassa aikuisella on vielä paremmin mahdollisuus havainnoida ja huomata kiusaamisen haasteita ja tapoja – ja myös puuttua niihin. Aikuisen tehtävänä on myös opettaa lapsia hyväksymään erilaisia ihmisiä ja auttaa lapsia kokeilemaan leikkikaverin vaihtamista. Pienryhmien kokoonpanoja on syytä välillä myös vaihdella ja saada lapset huomaamaan, että voi olla mukavaakin vaihtaa välillä leikkikavereita.

Kukin kasvattaja tuntee oman ryhmänsä parhaiten ja kun ryhmät syksyisin pääosin muotoutuvat, on silloin hyvä pohtia oman ryhmän ”sosiaalista olemusta”. Ehkäisevä toiminta aloitetaan ryhmäytymisellä ja lapsiryhmän hyvällä tuntemisellä.

Kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamistilanteisiin puuttuu aina se aikuinen, joka on paikalla ja huomaa tilanteen. Suoraan kiusaamiseen puututaan heti: tilanne rauhoitetaan ja rauhoittelun jälkeen selvitetään. Mikäli mahdollista, jälkiselvittely tapahtuu aina oman ryhmän aikuisen kanssa. Kaikkia osapuolia kuunnellaan, pyritään varmistamaan tapahtumien todellinen kulku väärinkäsityksiä välttämällä. Seuraamukset ovat yksilöllisiä ja perustuvat lapsen tuntemiseen, siksi paras seuraamuksen antaja on oman ryhmän kasvattaja. Seuraamusten käytössä tulee käyttää harkintaa ja sen tulee olla oikeudenmukainen lapsen ikä huomioiden.

Jossain tapauksessa seuraamus voi olla rikkoutuneen tavaran korjaamista, joskus rikotun rakennelman uudelleen rakentamista. Aggressiotilanteissa voi olla hyvä miettiä asiaa hetken ajan tilanteen ulkopuolella ennen leikkeihin palaamista. Anteeksipyynnön ja anteeksi antamisen merkitys tulisi molempien osapuolten ymmärtää – mekaanisella anteeksipyynnöllä ei päästä toivottuun lopputulokseen. Anteeksipyynnön sijaan voidaan tehdä esimerkiksi käsipino tai antaa ylävitonen, tärkeintä on, että tilanteesta päästään jatkamaan hyvillä mielin.

Myös vanhempien kertomat kiusaamistilanteet tulee selvittää, esim. jos lapsi kertoo kotona kiusaamisesta päiväkodissa. Tällöin kaikkia osapuolia kuunnellaan ja pyritään saamaan asia selväksi. Toivotaan, että asia tuodaan keskusteluun mahdollisimman pian, kun se on tullut ilmi.

Epäsuoraa kiusaamista ei aina välttämättä heti huomata, mutta lasten leikkejä seuraamalla asia yleensä paljastuu. Tällöin aikuinen puuttuu leikkiin, auttaa lasta esim. menemällä itse leikkiin mukaan tai auttamalla leikistä pois laitettun lapsen takaisin leikkiin. Tällöin on taas tärkeää kuunnella kaikkia leikissä osallisena olevia lapsia. Tilanteiden pohtiminen jälkikäteen esim. kirjojen, draaman tai nukketeatterin keinoin on hyvä keino herätellä lasten ajatuksia kiusaamistilanteissa.

Arviointi

Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma on osa varhaiskasvatuksen suunnitelmaa ja se liitetään varhaiskasvatuksen henkilöstön perehdytyskansioon sekä kunnan varhaiskasvatussuunnitelman liitteeksi. Näin uudetkin työntekijät saavat siitä heti tiedon töihin tulleessaan. Suunnitelmaa käydään läpi syksyn ensimmäisissä henkilöstöpalavereissa ja myös vanhempainillassa. Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen on prosessi, josta keskustelu jatkuu ja tärkeää on, että koko henkilöstö saa osallistua keskusteluun.

Lähteet:

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.
Varhaiskasvatuslaki 540/2018